ՀԻՇՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

Քաղաքային «Կումայրի» օրաթերթի հավելված

1991 թ. Մարտ: № 20: Գինը՝ 50 կոպ.

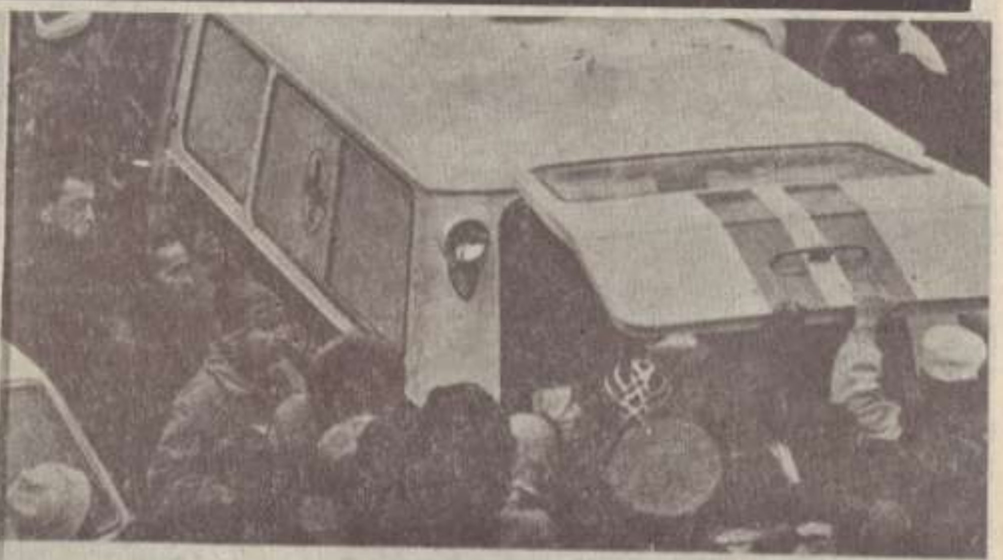

ԱԼԲԵՐՏ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Արթնացի՛ր, Գյումրիս...

(Հատված պոեմից)

Արձակագիր Ալբերտ Հովհաննիսյանը տպագրության է հանձնել «Սաք անցավորաց» մեծածավալ պոեմը, որը մի ուրույն ստեղծագործություն է, կյանքաշունչ դրվագներով ամբողջական մի յուրատիպ հիշատակարան՝ հնավոր ու մոտ ժամանակների իմաստասեր ու ավանդապահ մարդկանց մասին: Հեղինակն իր առջև խնդիր է դրել սրտի պահել մարդկային խիղճը շարեցոր անցավորների, աղետալի երկրաշարժի անմեղ զոհերի հիշատակի հանդեպ:

«Կումայրիի» ընթերցողներին ենք ներկայացնում մի հատված այդ պոեմից, որը գրվել է 1986—1989 թ. թ. Հառիճ գյուղում:

Իւ

Հիշենք Թաթոսին՝
Անտիկյան տոհմից.
Այն լուսահոգին,
Որ արբագործեց
Միշտ սեր ու բարիք,
Իր խոսքն ավանդեց՝
— «Գյումրիս, որ չէղնի,
Ի՞նչըխ տի ապրիք».
Ասում էր՝ «Գյումրին
Հոգու կրակ է,
Գյումրին գիշերվա
Հույս ու ճրագ է,
Որ բարի լույսը
Գյումրիից ելել,
Արար աշխարհին
Օրհնանքն է հղել,
Դարձել բարության
Նշխար — մանանա»:
Նա որմնադիր էր
Ու իմաստասեր,
Խորհուրդ կհաներ
Իր սրտի խորքից
Ու կխրատեր.
«Քաղքիս պատիվը իմ աչքի լույսն է,
Բանձր պաշելը՝ մենծ նպատակս,
Էնիկ իմ կյանքի հավատն ու հույսն է,
Մեռնելուս օրվա քաղցր կամակս:
Ամեն ինչի մեջ կա մի նպատակ,
Էս գլխեն հարի ծերը աշխրքի
Առանց նպատակ մարդս չի անցնի,
Հըմը էս գուզեմ, որ խղիկ էղնի հալալ ու շիտակ,
Ծամփորդն ունենա ազնիվ նպատակ.
Էն քարն, որ վերեն վար կգլորվի,
Էնպեսնա չի գա, նպատակ ունի,
Գուքա, որ իրա լավ տեղը առնի.
Էդպես էլ վարեն վեր կլնող մարդը
Իր քելքը ունի ու նպատակը.
Հըմը ես գուզեմ, որ ազնիվ էղնի էնոր կտակը...»:

(Շարունակությունը՝ 2-րդ էջում)

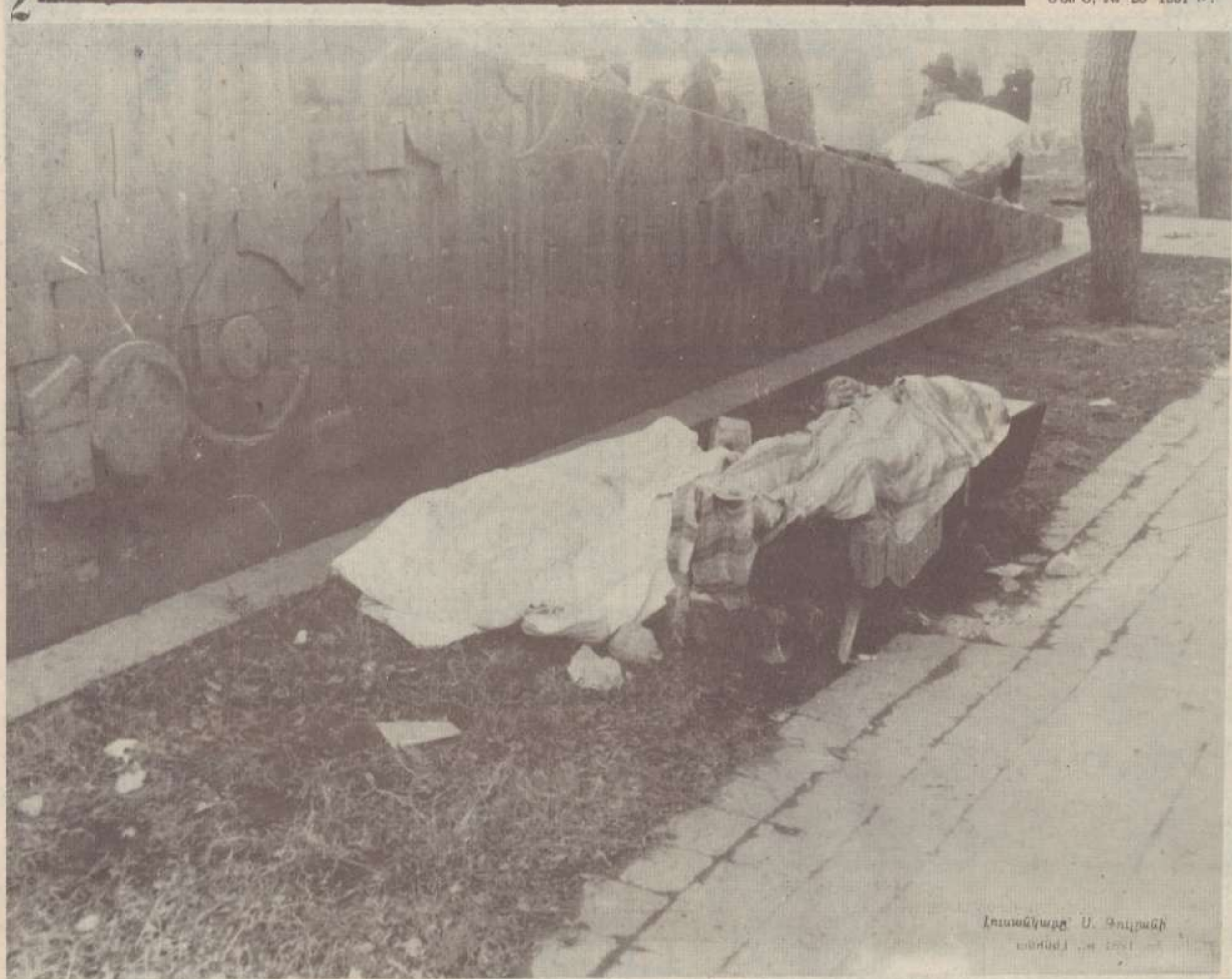

ՆԿԱՐՈՒՄ.— Պերմի մեխանիզատորները Շիրակացի խճուղում աշխատանք կատարելիս։ Լուսանկարը՝ Վ. Կոտովի

Արթնացի՛ր, Գյումրիս...

(Սկիզբը՝ 1-ին էջում)

Եվ հիշենք նրան...
Կար գրիչ Երեմ
Աշխարհը քննող
Մի լրագրող
Եվ մարդ անձնվեր,
Որ գովերգակն էր Գյումրի քաղաքի
Ու տարեգիրը նրա պատմության.
Նա իր հարազատ քաղաքի մասին
Ասույթներ գրեց, պատումներ բազում
Ու վերնագրեց վերջինը այսպես՝
«Իմ ոսկի քաղաք, մեր ճամփի ճրագ».
Գրեց՝ «Իրավ է, կա՛ ոսկի քաղաք,
Քաղաքն այդ հրաշք,
Աստվածաընծա,
Գյումրին է, որ կա,
Գյումրին բարության արտն է անթառամ
Եվ առաքինը նրա վայելումի,
Նա քո կողքին է, և ամեն անգամ
Իր ծով խնդումից բաժին կհանի.
Գյումրին անվանեց Հայոցի քնար
Ոսկի քաղաքի անվամբ զարդարեց
Ներբողեց նրան, գովերգեց ճարտար,
Սրտի շողանքի լույսով հարդարեց.
Եվ հիշենք նրան ու չմոռանանք։
Հիշատակն հարգենք
Հարգը Մարուքի

Եվ վարքը հիշենք
Այն եզանվարդու,—
Շիրակում համայն
Հեքիաթի նման
Մի խոսք կար հռչակ՝
«Մարուքի քաղաք».
... Առավոտ ծեգին,—
Ամեն օր, այդպես.
Նա քնից կելներ
Ու կասեր այսպես՝
— «Ես քաղաք կերթամ.
Ու չէր հարցնում
Կինը երբևէ՝
— Այդ ու՞ր, ինչ քաղաք,

Քանզի աշխարհում
Այդ կնոջ համար
Կար մի քաղաք,
Քաղաքն այդ հրաշք
Գյումրին էր, որ կար։

*

Ութսունութը չէր պարգևել, սակայն
Իր չարությունը...
Սև դեկտեմբերն էր, յոթը՝ սև ամսի,
Առավոտն ամպոտ,
Քամին ոռնում էր այնպես ուժգնահոս,
Հևքով մրրկաբոթ.
Ախ, Գյումրին, Գյումրին,
Մահին անտեղյակ,
Իր ամանորի զգեստն էր գործում,
Փայլք ու շուք տալով իր տունուտեղին...
... Լույսը դեղնոտվեց, մութը սաստկացավ,
Սրտովեց կարծես հորիզոնն հեռվում—
Երկու կես եղավ...
Ա՜խ, Գյումրին նորից երգեց մահաձայն,
Հնօրյա երգը վերքի պես բացվեց՝
«Ժամքը էլավ
Գյումրին ավերեց»։
Ինչքա՞ն կյանքի ջահեր հանգան—
Հեյ վախ, հանգան,
Ինչքան ծեր ու ջահել հանգան—
Հե՜յ վա՜խ հանգան,
Ա՜խ, ինչքան տատ ու մայր հանգան,
Հե՜յ վա՜խ հանգան,
Ա՜խ, քանի պապ ու հայր հանգան
Հե՜յ վա՜խ հանգան,
Նորապսակ, ա՜խ, քանի հարս, քանի փեսա—
Զոհված տեսա,
Հե՜յ, վա՜խ, տեսա,
Հրեշտակաթև քանի մանուկ
Զարկված տեսա,
Հե՜յ, վա՜խ, տեսա,
Ա՜խ, քանի սեր սև կրակով
Խարկված տեսա,
Հե՜յ, վա՜խ, տեսա,

(Շարունակությունը՝ 8-րդ էջում)

Ա՜խ, այդ դաժան երկրաշարժը

ՀՈՒՓՍԻԿ ԵՎ ԼԻԱՆՆԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆՆԵՐ

Նկարից նայող այս գեղեցիկ աղջիկները հարազատ քույրեր են՝ 13 և 9 տարեկան: Հուիփսիկը սովորում էր № 2 միջնակարգ դպրոցում, իսկ Լիաննան՝ № 16 դպրոցում: Հուիփսիկը սիրում էր երաժշտություն, հաճախում երաժշտական դպրոց: Ծիծաղկոտ ու ժպտերես էր, շատ ընկերասեր: Փլատակներից հանելիս, նա առաջինը հիշատակում էր ընկերուհու անունը՝ վշտահար ասելով, որ նա այլևս չկա, ապա...դիմում մորը՝ «Մայրիկ, ես մեռնել չեմ ուզում, փրկիր ինձ...»: Ինչպե՞ս փրկեր խեղճ մայրը: Եթե հնարավոր լինե՞ր...

Հուիփսիկը երազում էր բա նասեր դառնալ, բայց այդպես էլ չիրականացավ նրա երազանքը: Անմեղ երեխա էր և Լիաննան, մարդկային ու շատ խելացի: Լավ ասմունքում էր, սիրում էր ծաղիկներ: Երկու քույրերը միշտ անբաժան էին իրարից: Չար ճակատագրին միահին ընդառաջ գնացին: Մայրական սիրտը չդիմացավ այդ վշտին ու...

Ես ինչպես անցնեմ միայնակ
Ձեր սիրած այս հին վայրերից,
Ես ինչպես կրեմ կրծքիս տակ
Այսքան հառաչանք ու թախիծ:

ԱՐՈՒՍՅԱԿ ԵՎ ՍԵՐԳՈ ՍԱՀԻԿԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆՆԵՐ

Արուսյակը ծնվել է 1974 թը վականի օգոստոսի 29-ին Լենինականում: 1981 թ.-ից սովորում էր Ղարիբջանյանի անվան № 9 միջնակարգ դպրոցի 8-րդ դասարանում: Սիրում էր երգել, պարել, արտասանել: Բոլոր ուսուցիչների կողմից սիրված էր. պատրաստակամորեն պարապում էր «Այբբեն նարանի» և Նոր տարվա հանդեսների համար ցածր դասարանի աշակերտների հետ: Այդ շարաթաստիկ օրը Արուսյակը եղբոր հետ գնաց դպրոց, որտեղ և նրանք կնքեցին իրենց մահկանացուն:

ՍԵՐԳՈՆ ծնվել է 1981 թ. հոկտեմբերի 23-ին: 1988 թվականից սովորում էր Ղարիբջանյանի անվան № 9 միջն. դպրոցի առաջին դասարանում: Չնայած դեռ չէր բոլորել յոթ տարին, սակայն նրա մոտ նկատվում էր գիտելիքների նկատմամբ ծարավ ու բարձր ընդունակություններ, որի շնորհիվ և Սերգոյին ընդունեցին դպրոց: Դեռ չէր հասցրել ուսանել հայոց «Այբբենարանը», երբ չարաբաստիկ երկրաշարժը կտրեց նրա կյանքի թելը: Քույր և եղբայր իրար հետ կապված էին թե տանը, թե դպրոցում:

Սիրելի Արուսյակ և Սերգո, դուք միշտ կմնաք մեր հիշողության մեջ...

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ, ԹԵ՞ ՍԱՂԿԱՔԱՂ

ՆԵԼԼԻ ՄԻՇԱՅԻ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Ծնվել էր 1981 թ., Լենինականում: Նելլին հաճախում էր № 9 դպրոցի առաջին դասարան: Նա դեռ չէր հասցրել հայկական այբուբենին լրիվ տիրապետել, երբ անմեղ զոհ դարձավ դաժան տարերքին: Նելլին դասարանի գերազանցիկներից էր: Հաճախ էր գերազանց գնահատականներ ստացած տուն գալիս, օրագիրը մեկնում մայրիկին, ուրախացնում: Ծնողները մեծ հույսեր էին կապում Նելլիի հետ, սակայն դաժան մահը խլեց մանկան կյանքը:

ՆԱՐԻՆԵ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ

Ծնվել էր 1974 թ. հունվարի 4-ին, Լենինականում: Սովորում էր № 9 միջն. դպրոցի 8-րդ դասարանում: Փոքր հասակից սիրում էր թբուչումներ, կենդանիներ, հաճախում էր պիոներների պալատ, որտեղ թռչուններ կալին, կերակրում էր նրանց, հմայվում դալլալով:

Դեկտեմբերի 7-ի առավոտյան Նարինեն գնաց դասի և այլևս չվերադարձավ: Ամբողջ դասարանից փրկվեցին միայն մի քանիսը, մնացածները նա հատակվեցին...

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՎԵՏԻՔԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆՆԵՐԻՆ

Անգութ աղետը թփերից պոկեց տարավ ամենանուրբ ու ամենագեղեցիկ ծաղիկներին, նրանց մեջ նաև... Այո, դաժան ձեռքով ծաղկե փեջի միջից պոկեց իրենց ծնողների կողմից փայփայված ու սիրելի բալիկներին՝ ՎԱՐԴՈՒՀԻ ու ՍԱՄՎԵԼ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆՆԵՐԻՆ, որոնք մրնացին № 10 դպրոցի փրկվածների տակ:

ՎԱՐԴՈՒՀԻ ԱՎԵՏԻՔԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ ծնված 1975 թ. մայիսի 1-ին, երազում էր դառնալ ուսուցչուհի: Այդպես էլ երազանքը չիրականացած, զոհվեց իր ուսուցչուհիների հետ: Վարդուհին ուներ նուրբ և սպիտակ ձեռքեր, որոնցով կյանք ու լեզու էր տալիս թելերին կրտավի վրա, հաճախում էր գորելենագործության դասընթացներին, պիոներների պալատում:

ՍԱՄՎԵԼԸ՝ ծնված 1977 թ. փետրվարի 18-ին, շատ էր սիրում սպորտը, ուզում էր դառնալ լավ ֆուտբոլիստ, որպեսզի իրեն հեռուստացույցով տեսնեին հարազատները: Միաժամանակ մարզվում էր ֆուտբոլի մանկական թիմում:

Այսօր երեխաների սենյակը վերածվել է զգայացունց թանգարանի, բայց ոչինչ չի սփոփում որդեկորույս ծնողների դատարկ հոգիները:

ՄԻՆՉԵՎ ՕՐՍ ԷԼ ՍՐՏԻ ԹՐԹԻՌՈՎ ՆՐԱՆՔ ՍՊԱՍՈՒՄ ԵՆ ԻՐԵՆՑ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁԻՆ, ԻՆՉՊԵՍ ՈՐ ՃԱՆԱՊԱՐՀ ԷԻՆ ԴՐԵԼ ԴՊՐՈՑ՝ ՊԱՑՈՒՍԱԿՆԵՐՈՎ...

ԱՐԾԱՎ ՊԱՐՍԱՄՅԱՆ

ԹԱՂՈՒՄ

— Մորս եմ թաղում,—
Հազիվ շշնջաց մեկը դառնաղի,
Պարկը ցած դրեց,
Ձեռքերով բացեց աչքերը հողի:
—Մորս եմ թաղում
Առանց հոգեհաց,
Առանց դագաղի,—
Ու արցունքներով
Ծաղիկ նկարեց մոր շիրմաթմբին:
Անմեղ զոհերին հազար ողորմի:

ԱՐԹՈՒՐ ՌԱՖԻԿԻ ՂԱՑԹԱՆՋՅԱՆ

Խելացի և ընկերասեր էր Փոքրիկ մաթեմատիկոսը՝ ԱՐԹՈՒՐ ՌԱՖԻԿԻ ՂԱՑԹԱՆՋՅԱՆԸ, որը ծնվել էր 1979 թվականին: Սովորում էր Ա. Պետրոսյանի անվան միջնակարգ դպրոցի 4-րդ դասարանում: Շատ էր սիրում մաթեմատիկա և ֆրանսերեն առարկաները: Ազատ ժամանակ տարվում էր շախմատով, խաղում իր հոր՝ Ռաֆիկ Ղազթանջաճի հետ, մասնակցում էր լոգի պարապմունքներին: Շախմատի ուսուցիչը մեծ ապագա էր խոստանում Արթուրիկին: Արթուրիկը միշտ երազում էր գիտնական դառնալ, շատ էր սիրում լուծել դժվար թվացող խնդիրներ: Նա իր ծնողների միակ զավակն էր, դպրոցի գերազանցիկ աշակերտներից մեկը: Ա՜խ, այդ դաժան երկրաշարժը ի՜նչ երազանքներ կիատաց թողեց... Բառերով չգրվող այդ մեծ վիշտը սպիտակ ձյան պես նստեց նրա մոր մազերին:

Չեխոսլովակիայում երեք տարի մնալուց հետո կնոջ և դստեր հետ հայրական տուն էր եկել արձակուրդ վերցրած Հովհաննես Խաչատրյանը: Այդ առթիվ էին այդ դժնդակ օրը հավաքվել մի հարկի տակ 10 ազգակիցները: Դարա նակալ տարերքը նրանց գըտավ այստեղ...

ՏԱՍԸ ՄԻ ԳԵՐԴԱՍՏԱՆԻՑ

ՌԱԶՄԻԿ ԱՐԻՍՏԱԿԵՍԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել է 1932 թ. Ախուրյանի շրջանի Կապս գյուղում: Այնուհետև տեղափոխվել է Լենինական: Հիանալի անձնավորություն էր, բարի, ուրախ: Կյանքի իմաստն ու երջանկությունը տեսնում էր երեք զավակների մեջ: 22 տարեկանից մինչև թոշակի անցնելը իրեն նվիրաբերել էր զինվորական գործին:

Ռազմիկը լավ լուսանկարիչ էր: Հարարատիկ օրը նա ուրախանում էր իր թոռներով ու մերձավորներով, որոնց հետ էլ զոհվեց:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ՌԱԶՄԻԿԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

1963 թվականի փետրվարի 22-ին էր ծնվել, Լենինական քաղաքում: Ավարտելով № 23 ռուսական դպրոցը, 1980 թվականին մեկնեց զինվորական ծառայության: Չեխոսլովակիայում էր: Ծառայում էր ազնվորեն, բարեխղճորեն, հոր նման զինվորական դառնալու, նրա ուղիով ընթանալու հաստատ վճռականությամբ: Ինչ ուրախություն էր նրա այցը հայրենի օջախ եռամյա բացակայությունից հետո, որն ավաղ վերածվեց սգի:

ԳԱՅԱՆԵ ԱԼԲԵՐՏԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել է 1966 թվականին, Լենինականում: Սովորել է մանկավարժական ուսումնարանում: Սևաչյա Գայանեին շատ էին սիրում ընկերներն ու ուսուցիչները:

Ուսումնարանն ավարտելուց հետո աշխատում էր Ախուրյանի № 1 մանկապարտեզում: Հովհաննեսի հետ էր ամուսնացել: Մանկապարտեզում Գայանեին երեխաները երկրորդ մայր էին համարում: Ափսոս, շուտ թառամեց գարնանային ծաղիկ կյանքը:

Ծնողների՝ Հովհաննեսի և Գայանեի հետ զոհվեց 7 ամիսը տակավին չլրացած դուստրը՝ ՀԱՍՄԻԿ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆԸ:

ՆԱՐԻՆԵ ՍԵՐՈԲԻ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Նարինեն ծնվել է 1964 թ., Լենինականում: 1981 թվականին ավարտելով միջնակարգ դպրոցը, ընդունվեց թեթև արդյունաբերության տեխնիկում: Ուսման առաջավոր էր, օրինակելի ուսանող, բարի ու ընկերասեր: Մշտապես օգնության էր հասնում բոլոր նրանց, ովքեր զգում էին իր կարիքը:

Տեխնիկումն ավարտելուց հետո Նարինեն աշխատում էր տեքստիլ կոմբինատի վերջ Ճամշակման ֆաբրիկայի քիմիական լաբորատորիայում, ուր նրան ամենքն էին սիրում ու հարգում: Նարինեն ամուսնացել էր, 2 երեխաների մայր էր, լավ տնտեսուհի: Նա զոհվեց իր սիրասուն բալիկներին կրծքին սեղմած. ՄԵԼԻՆԵԻ 3 տարին լրացել էր դեկտեմբերի 1-ին, ԱՐԱՄԻԿԸ 7 ամսական էր:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Ծնվել է Ախուրյանի շրջանի Վաճրամաբերդ գյուղում, 1955 թվականին: Միջնակարգ դպրոցն ավարտելուց հետո Սուսաննան տեղափոխվել էր Լենինական և աշխատանքի անցել Զկաղովի անվան կարի արտադրական միավորումում: Ծատ էր սիրում կյանքը, ամեն ինչի գեղեցիկն ու կատարյալը:

Աշխատատեղում, թե տանը կոկիկ էր ու հանձնակատար Սուսաննան: Զոհվեց ծաղիկ հասակում՝ թողնելով մորը սևազգեստ, մրմուռը սրտում:

ՋՈՒԼԵՏԱ ԱՂԱՍՈՒ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Ծնվել է 1934 թվականին, Ախուրյանի շրջանի Վաճրամաբերդ գյուղում: Փոքր հասակից զրկվել է հորից և մընացել մայրական խնամքին: Ամուսնացել էր, երեք զավակների մայր էր: Ծատ էր սիրում որդիներին ու թոռներին: Բոլորին ուրախություն էր պատճառում, մեծի հետ մեծ էր, փոքրի հետ՝ փոքր:

Հիանալի տնային տնտեսուհի էր Ջուլետան, նրա ուրախությանը չափ ու սահման չկար. արձակուրդ էր եկել զինվոր որդու ընտանիքը: Երեսուն բացակայությունից հետո միայն 10 օր արժանացան միմյանց տեսության, զոհվեցին համատեղ: Այլևս ոչ մի ուժ նրանց չի զատի միմյանցից:

ՍԱԹԵՆԻԿ ՍԱՐԳՍԻ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

1904 թվականին էր ծնվել, Մայիսյան գյուղում: 5 երեխաների մայր էր Սաթենիկը: 38 տարեկանից զոհվածի այրու ուսերին էր ընկել 5 երեխաների հոգսը: Սաթենիկը զավակներին մեծացրել էր գիշեր-ցերեկ աշխատելով, դառն օրեր տեսնելով: Ապրելով 84 տարի, Սաթենիկը մոռացել էր իր ծանր օրերը: Նա իր մահկանացուն կնքեց աղջկա, փեսայի, թոռնիկի, հարսների և 3 ծոռների հետ միասին:

ՉԵՆՔ ՄՈՌԱՆԱ ՋԵՋ ԲՈԼՈՐԻԴ, ՄԵՐ ՍԻՐԵԼԻ ԱՆՄԵՂ ՋՈՀԵՐ

ՍԱՍՈՒՆ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆ

24 ԺԱՄ ԱՂԵՏԻ ՎԱՅՐՈՒՄ

(Դեկտեմբերյան օրերի խրոնիկա՝ պատմության համար)

(Սկիզբը՝ «Հիշողության» № 19-ում)

— Ինչպե՞ս չէ— լինում է պատասխանը:—Նա ողջ է: Միք անհանգստանա: Տեսնելով, որ կասկածում եմ, տարեց մամիկն այս անգամ ինքն է ինձ հարցաքննում:

— Սեղոյենց Կարոյի՞ Ժորաին կհարցնեք, չէ՞, մուզիկանտ է... Միշիկի եղբայրը... «Մանկական աշխարհի» հետևները կապրին, հարց տվեք Սեղոյենց տոները, ձեղի ցույց կուտան...

Ու մինչ կգտնենք այդ հարցեն, նկարիչ ընկերս՝ Հենրիկ Խալաթյանը խնդրում է, որ այցելենք բանվակագործ Տարիել Հակոբյանին: Գնում ենք: Տարիելենց մի հարկանի տունը անտունիների հավաքակայան է հիշեցնում: Տան պատի տակ «Ենջում է» մի «զոհված» «Գազ—24—Վոլգա» մակնիշի ավտոմեքենա: Տերը՝ Տարիելի փեսան, 5-6 մերձավոր այլ հարազատների հետ զոհվել է:

— Տեսնես մյուս արվեստագետներին էլ ծանր դրժբախտություն բաժին չի՞ ընկել,— Կարլենի մտավախությունը հուշում է գնալ երկրաշարժի շտաբ: Մեքենաների խցանված հոսքի մեջ ես ինձ զտնում եմ Ա. Մռավյանի անվան դրամատիկական թատրոնի շենքի դիմաց, կող քիս ավերակված մի գրախանութ է: Նայում եմ, աչքերս նորից թաքվում են: Ճնդիլով ավտոմեքենաների խցանված հոսքը, ես ինձ զգում եմ թատրոն: Նախասրահում սեվով երիզված կանացի երկու մեծադիր լուսանկարներ են: Մոտենում եմ և ցնցվում, երկու շաբաթ առաջ նրանք ինձ մոտ էին՝ ԼԻԶԱ ԱԼԻԽԱՆՅԱՆՆ ՈՒ ՌԻՏԱ ՀԱՐՈՅԱՆԸ: Խոնարհ կանգնել եմ, ակամայից դեռ Ռիտայի ազնիվ քննադատությունն է. «Ի՞նչ է, հայկական հեռուստատեսությունը հո մենակ Երևանում բնակվող դերասանների սեփականությունը չէ՞: Ինչո՞ւ Լենինականի, Կիրովականի, Ղափանի, Գորիսի, Ստեփանավանի և Արցախի թատրոնների դերասանները այստեղ տեղ ու դեր չունեն...»: Պահանջը արդար էր: Լոեցի:

Ահա Արվելյանի փողոցը: № 53 շենքի մոտ երկու ամիս առաջ մենք մեքենայից իջեցրինք բանաստեղծուհի ՏԱՆՅԱ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆԻՆ (նա այստեղ էր ապրում): Հեծանիվների գործարանում կազմակերպված հանդիպումից էինք վերադառնում: «Հրաբխի ծաղիկ» ժողովածուից կարդացած նրա մի քանի բանաստեղծությունները հուզել էին բանվորներին: Տանյան պատրաստվում էր նոր ժողովածու բերել Երևան, բայց... ինչպե՞ս, ինչ՞ իմանայինք, սիրելի բույր, որ դա կլինի մեր վերջին հանդիպումը: Ի՞նչ իմանայիր, Տանյա, որ մի երկու ամիս հետո պիտի լրիվ որբանա միայն քո խնամքին մնացած 12-ամյա Հայկ որդիդ, որին (ինչպես դու էիր ասում) միայն մի նկար ունես՝ քո կյանքը: Այսօր նորից ձեռքս եմ առել քո «Հրաբխի ծաղիկը», և սրտիս խորքում կուտակված վշտի, ցավի և ցասման լավան քիչ է մնում, թե ժայթքի. այնքան էլ անպատեհ և անիմաստ մահ: Ինչ իմանայիր, Տանյա, որ պիտի չհասցնես ստանալ ԽՍՀՄ գրողների միության քո անդամատոմսը:

Լենինական. կործանված ամեն մի տուն, ամեն մի շենք, ամեն մի հուշարձան՝ Զիթողցոնց կանգուն տներից սկսած մինչև Մայր Հայաստան հուշահամալիրը, ըստիպում են, որ ես հետաքրքրվեմ Իսահակյանի, Օիրազի, Մերկուրովի տուն-թանգարանների և տեղացի մշակույթի երախտավորների «երկրաշարժային» ճակատագրերով: Ծանր վշտի սև ամպեր է իջել գեղանկարիչ, ԽՍՀՄ նկարիչների միության անդամ, մեծ Հայրենականի վետերան Ծանթ Սար-

(Շարունակությունը՝ 8-րդ էջում)

ՎԱՀՐԱՄ ԳՐԻԳՈՐԻ

ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Բարեկազմ ու հպարտ դիմագծեր ունեցող այս երիտասարդը, 25 տարին դեռ չբոլորած, լալն ու վատը դեռ լիարժեք չճաշակած, հրաժեշտ տրվեց իր ծաղկուն կյանքին։

Վահրամ Հակոբյանը ծնվեց գարնանային պայծառ օրվա հետ, 1963 թ. ապրիլի 19-ին, չիմանալով, որ շուտով վերջակետելու է իր կյանքը։ Վահրամն ավարտել է № 13 միջնակարգ դպրոցը, ընդունվել երկաթգծի ուսումնարան, ավարտելուց հետո աշխատանքի անցավ «Մագնիսահաղորդիչ» գործարանում։ Զորվեց աշխատանքի պահին՝ գործարանում։

ՆՈՒՆԻԿ ԳՈՒՐԳԵՆԻ

ՋԻՎԱՆՅԱՆ

Ծնվել է 1944 թ., բանվորի ընտանիքում։ Արժաքեկ մեդալով ավարտել է Գոգոլի անվան դպրոցը։ Նույն տարում ընդունվել Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտի էներգետիկայի մասնաճյուղի կոնստրուկտորական բաժինը և որպես ինժեներ-կոնստրուկտոր աշխատանքի անցել «Հայէլեկտրակոնդենսատոր» արտադրական միավորումում։

Ուրախ ու կատակասեր, բոլորի կողմից սիրված ու հարգված անձնավորություն էր Նունիկը։ Ուներ մեկ ամիս չիկ։ Հոգատար կին էր և հիանալի մայր։ Իր ամբողջ կյանքն իր ընտանիքին էր նվիրել Նունիկը։

ՎԱՉԳԵՆ ԳԵՎՈՐԳԻ

ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Ծնվել է 1929 թվականին, մահկանացուն կնքել չարաբաստիկ 1988-ի դեկտեմբերի 7-ին՝ նորակառույց բնակելիի վրա աշխատելու պահին։

Թե՛ № 49 շինվարչությունում որպես հյուսն, թե՛ «Կարմիր նոյեմբեր» կահույքի ֆաբրիկայում որպես ատաղձագործ, թե «Հայշինվառելիքառ» բազայում, և թե հեծանիվի գործարանում աշխատած տարիներին (անգամ 12 տարեկան հասակում հացի գործարանում հացթուխի աշակերտ) շնորհաշատ մասնագետն աչքի է ընկել աշխատանքի նկատմամբ ունեցած իր պատասխանատվությամբ, գիտակցությամբ և վայելել աշխատանքային ընկերների ու շրջապատի մարդկանց ջերմ սերն ու անկեղծ համակրանքը։

Նրա հետնորդները՝ 4 զավակներից երեքը, շարունակում են հոր՝ շինարարի պատվաբեր գործը։

ՀԱԿՈԲՅԱՆՆԵՐ

ԱՐՇԱԿ ԵՐԵՄԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ ծնվել է 1956 թ. դեկտեմբերի 5-ին, Արագածի շրջանի Ոներքաղաք գյուղում։ Ավարտել է տեղի 8-ամյա դպրոցը, ուսումը շարունակել Լենինականի պոլիտեխնիկումի ավտոմեքենաների շահագործման բաժնում։ Ծառայել է խորհրդային բանակում, զորացրվելուց հետո աշխատել է Արագածի շրջանի գյուղտեխտեսկոմում որպես անվտանգության տեխնիկայի ինժեներ։ 1984 թվականից Լենինականում էր, աշխատում էր ՆԳ վարչության քրեական մեկուսարանում։

Կինը՝ ՍՈՆԱ ՍԱՐՈՅԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ ծնվել է 1962 թվականի մարտի 13-ին, Արթիկի շրջանի Հառիճ գյուղում։ Ավարտել է տեղի միջնակարգ դպրոցը, այնուհետև՝ Երևանի ֆինանսատնտեսագիտական տեխնիկումը։ Ցնցային տնտեսության էր։

Դուստրերից ավագը՝ ԵՐԱՆՈՒՀԻ ԱՐՇԱԿԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ ծնվել է 1982 թվականի հուլիսի 16-ին, միջնակը՝ ԱՆՈՒՇԻԿ ԱՐՇԱԿԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ ծնվել է 1985 թվականի հունվարի 25-ին։ Որդին՝ ԵՐԵՄԻԿ ԱՐՇԱԿԻ ՀԱԿՈԲՅԱՆԸ ծնվել է 1986 թվականի օգոստոսի 10-ին։

Այնտեղից երեք ամիս առաջ էր Արշակը բնակարան ստացել «Վարդբաղ» թաղամասում, ուրախացել ու աշխարհով մեկ էին եղել մարդ ու կին։ Բա երեխաները...

Ոներքաղաքի գերեզմանոցի փոքրիկ մի հողակտոր այժմ նրանց հավերժական տունն է, զոհված ընտանիքի հուշարձանը «Հավերժ հիշատակ 1988 թ. դեկտեմբերի 7-ի անմեղ զոհերին» որմնագրությամբ։ Պատի մեջ յուրատեսակ մի խաչքար կա ամրացված։

ՊԱՐՈՒՅՐ ԱՆՈՒՇԻ

ԳՈՀԱՐԻԿ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

Ծնվել է 1968 թվականի սեպտեմբերի 13-ին, Լենինական քաղաքում։ № 32 դպրոցի շրջանավարտ աղջիկը հաջողությամբ ավարտեց նաև հաշվապահական ուսումնարանը։ Նա օժտված էր ձայնային հրաշալի տվյալներով և իր կատարած երգերով հաճույքի հասնելի պահեր էր պարգևում մարդկանց։

Գուցե երկու տարեկաց որդին՝ ՍՏԵՓԱՆԸ ևս սիրասում մայրիկից ժառանգել էր երգելու շնորհը, գուցե նա մեծ հաճույք ունեցող մարդ կդառնար, բայց...Եղավ մահաբերուռ երկրաշարժ, որն իր սև մագիլներով, բազմաթիվների շարքում խեղդեց նաև երիտասարդ մորն ու պնդեղ մանկի կին...

ԱՂԱՍԻ ՍԵՐԳՈՅԱՆԻ

ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Նա ծնվել է 1952 թվականի դեկտեմբերի 7-ին, 1988-ի այդ օրը նրա համար հակատագրական եղավ...

Սովորել է № 4 դպրոցում, ապա պոլիտեխնիկական ինստիտուտի ճշգրիտ մեխանիկայի ֆակուլտետում։ Աշխատել է Լենինականի կոմպրեսորների գործարանում որպես նորարարական բյուրոյի պետ։ Շատ էր սիրում իր աշխատանքը, հարգված ընկեր էր և աշխատատեղում էլ անմեղ զոհ դարձավ։

24 ԺԱՄ ԱՂԵՏԻ ՎԱՅՐՈՒՄ

(Սկիզբը՝ 4-րդ էջում)

գրչյանի սրտին. զոհվել են նրա բազմաթիվ հարազատներն ու որդին։ Երկրաշարժից զոհվել են նաև երիտասարդ բանաստեղծ ԱՐԱՐԱՏ ՄՈՒՐՏՈՒՄՅԱՆԸ, ԽՍՀՄ ճարտարապետների միության անդամ, «Կումայրի» արգելոց-թանգարանի երախտաշատ տնօրեն ԹՈՒՄԻԿ ՕՆԻԿԻ ՂԱՐԱԳՅՈԶՅԱՆԸ և մշակույթի բազմաթիվ այլ անհայտ նվիրյալներ։ Փնտրեցի, բայց չգտա շատերին։ Անձնանոթներից եմ տեղեկացում, որ բանաստեղծ Շիրակ Մանուկյանը տնավեր է դարձել, վիրավոր երեխաների և կնոջ հետ տեղափոխվել է Երևան, ժամանակավորապես հանգրվանում է Սերո Խանզադյանի հարկի տակ։

Լենինականում ամենուր ավերակ շենքեր են, եղբայրական հանրապետություններից և աշխարհի տարբեր ծայրերից փրկության և օգնության եկած մարդիկ՝ տարբեր մակնիշի բեռնատարներով, ամբարձիչներով, էքսկավատորներով, վերամբարձ կռունկներով, հրշեջ և շտապ օգնության մեքենաներով, շինարարական տեխնիկայով։ Հարիսոնյան աշտարակաշինությունն են հիշեցնում այստեղ խոզայցու և ֆրանսիացու, ամերիկացու և անգլիացու, ռուսի և ուկրաինացու, աշխարհի հարյուրավոր այլ լեզուներով տարվող բժշկական, շինարարական և պաշտոնական խոսակցությունները։ Տեղացին և ոչ տեղացին անմիջապես զանազանվում են. տեղացի տղամարդիկ ստիրված չեն, կանայք (բոլորը) սև զգեստ են հագել։ Ավերված շենքերը քաղաքի բազմաթիվ բանուկ փողոցներ փակել են։ Հաղորդակցությունն, հատկապես գծային տրանսպորտի աշխատանքը լրիվ խափանված է։ Դրսից եկող մեքենաներն այստեղ վառելափայտ, սննդամթերք և առաջին անհրաժեշտության ապրանքներ են ներմուծում։ Մրգեղենով, պահածոներով և այլ սննդամթերքով են ծանրաբեռնված Վրաստանից ժամանող բոլոր ավտոմեքենաները։ Նրանցից մի քանիսի վրա մեսրոպյան մեծ-մեծ տառերով գրված է. «Հայեր, ձեր քավը տանեմ»։ Դե եկ ու մի հուզվիր, հատկապես, երբ գիտես, որ Լենինականն ու Գուրգարիսը եղբայրացած քաղաքներ են, որ Թբիլիսյան խնամքով են Լենինական մտնում Վրաստանից եկող ավտոշարասյուները, որ այստեղ Լենինականում, այսօր հանդած են ոչ միայն Կումայրի արգելոց-թանգարանի լույսերը, այլև չի գործում «Իվերիա» սրճարան-ռեստորանը՝ Մ. Մանուշյան փողոցի վրա։ «Եղբայրությամբ բարձրացավ մեր աշխարհում ամեն քար». տեքստիլ կոմբինատի նախկին բանվոր, բանաստեղծ Գեղամ Սարյանի այս խոսքերը ևս մտաբերում, երբ տեսնում եմ, թե ինչպես են լենինականցի Ասինկն ու քրթայիսցի Շոթան քրտինք մտած մաքրում Արվիլաձեի փողոցի ավերակները ու դրանք բարձում Կրասնոդարից եկած «ԿՐԱԶ» ավտոմեքենաները։ Ցուրտ կեսօր է, հավատալով քաղաքի վերաշինող եղբայրության ուժին, ընկերներիս հետ շրջում եմ Լենինականի այսուայն թաղամասերում։ Մանկավարժական ինստիտուտի մոտ տեղեկանում եմ, որ երկրաշարժը իր փլատակների տակ է թողել հազածանքներ, բանտ և աքսոր տեսած, 2-րդ խմբի հաշմանդամ ԿԱՐԱՊԵՏ ԴՈՒՐ ԳԱՐՅԱՆԻՆ։ Նա բանասիրական գիտությունների թեկնածու էր, դոցենտ, սիրված գրականագետ, դասախոս և բազմաթիվ գրքերի ու հոդվածների հեղինակ, մեկ բանաստեղծություն գրեցինք։ Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի Լենինականի մասնաճյուղին մոտենալ չէր լինում. գինվորների հսկողությամբ աշխատող երիտասարդներից միայն հասցրինք իմանալ, որ այստեղի փլատակների տակ զոհերն անթիվ են։ Լենինականի ֆիլհարմոնիայում էլ էր սուգ։ Ժողգործիքների անսամբլից երկրաշարժին զոհ էին գնացել երաժիշտ ԱՍՏՂԻԿ ՍԱՆՈՒՇՅԱՆԸ, ու ՊԱՐԳԵՎ ՎԱՐԴԵՐԵՍՅԱՆԸ։ Ավերակված և հրդեհված բարձրահարկում Պարգևը ձրգտել է փրկել իր կնոջն ու 15 օրական երեխային, հորն ու մորը։

(Շարունակելի)

ՓՇՐՎԱԾ ԵՐԱԶԱՆՔՆԵՐ

Ախ, կորցրի ծաղկեփունջս,
Վաղ հեռացան ինձանից,
Ես ոնց չլամ, չմորմոքամ
Գոնե հո՜ղից, շատ հեռվից:

Մաղիկներս հատ-հատ ընտրած,
Սրտիս մոտիկ ու հարազատ,
Կորան, անցան, էլ չեն դառնա,
Թողին ինձ էլ հուսահատ:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ԱՐՏԱՎԱԶԴԻ ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Սվետլանան շատ էր սիրում ասմունքը: Կատակասեր էր, ժիր ու աշխույժ: Փոքրուց երազում էր դառնալ դերասան...

Ծնվել է 1953 թ., Լենինականում: Սովորել և ավարտել է Նեկրասովի անվան դպրոցը: Ցանկությանն հակառակ ընդունվեց թեթև արդյունաբերության տեխնիկում: 1974 թվականին որպես տեխնոլոգ աշխատանքի անցավ կարի արտադրական միավորման մասնաճյուղում: Սերտ կապված էր կոլեկտիվի անդամների հետ, պատրաստ էր կիսելու նրանց ինչպես ուրախությունը, այնպես էլ հոգսն ու տխրությունը:

Ամուսնացած էր և իրեն շատ երջանիկ էր զգում երկու տղաներով, երազում էր աղջիկ ունենալու մասին: Եվ ահա կատարվեց երազանքը. 1988 թվականի հունիսի 7-ին ծնվեց աղջիկ, որին Անի կոչեցին:

Անիի ծննդյան կես տարին նախապատրաստվում էին նշելու երեք երեխաների մկրտությամբ, որը պետք է տեղի ունենար դեկտեմբերի 7-ին: Այդ չարաբաստիկ օրը խախտեց ամեն ինչ, կյանքի անիվը շուռ եկավ: Ահավոր աղետից 6 օր անց միայն կարողացանք գտնել Սվետլանային՝ փոքրիկ Անիին կրծքին սեղմած:

ՏԻԳՐԱՆ ԱՐՏԱՎԱԶԴԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ծնվել է 1974 թվականի մայիսին՝ գարնան ամենալավ ամսին: Սովորում էր № 34 դպրոցի 8-րդ դասարանում: Դասղեկները նրան դպրոցի պարծանքն էին համարում. օժտված էր լավագույն հատկություններով: Հումանիտար առարկաներից բացի շատ էր սիրում նաև սպորտը, հատկապես լողը, որով և պարապում էր:

Նվիրված էր ընկերներին, օգնում էր թույլ երեխաներին: Բարի էր ու հարգալից ծերերի ու հաշմանդամների նկատմամբ, աշխույժ էր ու կենսուրախ: Տիգրանը մի երազանք ուներ՝ ավարտել միջնակարգը և դառնալ զինվորական դպրոցի սան:

Տիգրանի ժանկավարժները և այլ բնագավառի մարդիկ նրան մեծ ու փայլուն ապագա էին գուշակում: Արհավիրքից առաջ տուն էր վազել դասամիջոցին, երևի թե կանխազգալով սպասվելիքը և օգնության շտապելով հիվանդ քրոջը՝ Աննային: 9 հարկանի շենքի 5-րդ հարկում էին բնակվում: 5 օր որոնելուց հետո Տիգրանին ու Աննային հայտնաբերեցին 3-րդ հարկի չքանդված աստիճանների վրա, ձեռք-ձեռքի ամուր բռնած:

ԱՆՆԱ ԱՐՏԱՎԱԶԴԻ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

Ծնվել է 1976 թ.: Սովորում էր № 34 դպրոցի 6-րդ դասարանում, միաժամանակ № 6 երաժըշտական դպրոցի դաշնամուրի բաժնում: Անչափ սիրում էր երաժշտությունը և երազում երաժիշտ դառնալու մասին: Շատ էր կապված մայրիկի հետ, կիսում էր նրա տնտեսական հոգսերը: Դեկտեմբերի 7-ի օրը ... լավ չէր զգում և մնացել էր տանը: Վրա հասավ ահավոր պահը և քույր ու եղբայր վայրկյանների ընթացքում դարձան անմեղ զոհեր:

ԵՐՎԱՆԴ ԼԵՎՈՆԻ ԹԱԴԵՎՈՍՅԱՆ

Ընդամենը երկու օր էր մնացել, որ Երվանդը դառնար 40 տարեկան: Ինչպես էին սպասում այդ օրվան, ինչպես էին պատրաստվում կինն՝ Ամալյան, և երկու դուստրերը՝ Արմինեն ու Սիրուշիկը: Ինքն էլ աշխատում էր ցույց չտալ, բայց գողունի հետևում էր այդ անցուդարձին, որոշում՝ ում հրավիրել ու բարձրաձայն մտորում էր. արդեն 40 տարեկան եմ, կյանքիս մոտ կեսն ապրել եմ, գուցե և կեսից ավելին: Կե՞սը, խեղճ մարդ, դու չէիր էլ մտածում, որ դրանք քո վերջին օրերն էին:

Երվանդը կոշիկի № 2 ֆաբրիկայում մեխանիկ էր: Միշտ վազող, միշտ օգնելու պատրաստ գործընկերոջը սիրում էին բոլորը: Ինքն էլ իր մեծ սրտում տեղ ուներ բոլորի համար: «Ուզում եմ, որ բոլորը երջանիկ լինեն, բոլորը ժըպտան»—ասում էր միշտ: Ավաղ, քո ժպիտն էլ ընդմիշտ քարացավ դեմքիդ...

ՆԵԿՏԱՐ ԱՎԵՏԻՍԻ ՄԽԻԹԱՐՅԱՆ

Չար կանխագուշակում էր, թե նախախնամության թելադրանք, հնարավոր չէ որոշել. միշտ կրկնում էր. «Ես երկրաշարժի ծնունդ եմ, երկրաշարժով էլ կգնամ»: Իրոք, ծնըվել էր 1926-ին, զոհվեց 1988-ին: Երկու չարագույժ տարեթվեր՝ իր և իր ժողովրդի համար:

Ողջ ծննդատան կոլեկտիվը կարող է վկայել նրա, որպես անթերի անձի, սուրբ կնոջ և մոր փաստը: Հիրավի անվանը համապատասխան խառնվածքի տեր էր Նեկտար Մխիթարյանը. բարի, առաքինի, անշահախնդիր, այնքան համեստ ու իր պահանջների մեջ զուսպ, որ անգամ իր մահով չցանկացավ ավելորդ հոգս պատճառել ուստրերին ու դուստրերին:

Արհավիրքը կատարեց իր չար գործը, տասնյակ հազարների հետ չխնայելով չորս երեխաների և 8 թոռների սիրելի Նեկտար Մխիթարյանի կյանքը:

ԽՈՐՏԱԿՎԵՑ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԸՆՏԱՆԻՔԸ

ՀԱԿՈԲ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ ԱԹԱՆՅԱՆԸ ծնվել է 1957 թ. Լենինականում, հաճախել № 28 միջնակարգ դպրոց և ավարտել այն լավ գնահատականներով: Ընդունվել է շինարարական տեխնիկում և ուսմանը զուգահեռ աշխատել Ջկալովի անվան կարի ֆաբրիկայում:

Հակոբը երջանիկ ընտանիք կազմեց ՄԱՐՈ ՌԱԶՄԻԿԻ ԱՍԱՏՐՅԱՆԻ հետ (ծնված 1962 թ., Լենինականում): Համեստ ընտանիք էր, օրինակելի: 1987 թ. հոկտեմբերի 31-ին ծնվում է նրանց առաջնեկը՝ փոքրիկ ԼԻԼԻԹԸ: Ավա՜ղ...դեկտեմբերի 7-ին երիտասարդ ամուսինները իրենց փոքրիկի հետ զոհվում են բնակարանում:

Խորտակվեց մի ընտանիք ևս ու մնաց հուշը նրանց մասին՝ տանջող, ամեն վայրկյան հետապնդող այս հուշը:

ԵՐԵՔԸ՝ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԻՑ

Դեկտեմբերյան ավերիչ երկրաշարժը շատ դաժան գտնվեց Բաղդասարյանների ընտանիքի նկատմամբ: Ընտանիքի չորս զավակներից երկուսը զոհվեցին կյանքի ամենածաղկուն շրջանում. մեկը շքամանվելով սիրելի դստրիկից, մյուսը՝ որբացնելով երկու զավակներին:

ՎԱՐԴԱՆ ՎԱՆԻԿԻ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ ծնվել էր 1960 թվականի հունվարի 3-ին: Սովորել էր Պետրոս Դուրյանի անվան № 28 դպրոցում: Վաղ հասակից հրապուրվել էր բռնցքամարտով և մարզական այս ձևում հասել բարձր հաջողությունների:

Նա նոր էր վերադարձել զինվորական ծառայությունից և անցել աշխատանքի: Վայելում էր ընկերների սերն ու հարգանքը: Հասցրել էր ամուսնանալ, ընտանիք կազմել: Բնությունը մի անուշիկ դուստրիկ էր պարգևել նրան: Երեկոյան ժամերին սիրում էր դասեր ձեռքը բռնած դուրս գալ զբոսնելու: Այն ահավոր օրը նոր գրկում զոհվեց նաև 5-ամյա ՆՈՒՆՈՒՇԸ (ՆԻՆԱՆ):

ԽՆՈՒՔ (ՖԵԼԻՔՍ) ՎԱՆԻԿԻ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ ծնվել էր 1962 թվականին: Սովորել է Պետրոս Դուրյանի անվան № 28 դպրոցում: Զինվորական ծառայությունից հետո աշխատանքի էր անցել քաղաքային հրշեջ ծառայությունում: Սիրում էր կարդալ, շատ էր հետաքրքրվում հայոց պատմությամբ:

Նենքը ամուսնացել էր սիրած աղջկա հետ, ուներ երկու զավակներ: Դեկտեմբերի 7-ին ծառայողական պարտականությունները կատարելիս զոհվեց քաղաքի 9 հարկանի շենքերից մեկում:

ԱՆԱՀԻՏ ՌԱՖԻԿԻ ՄՈՒՐԱԴՅԱՆ

Կատակասեր, մաքրասեր, շրջապատի կողմից սիրված ու հարգված անձնավորություն էր Անահիտը: Երգն ու երաժշտությունը նրա տարերքն էր: Սիրում էր կյանքը, մարդկանց, բոլորից շատ՝ իր սիրասուն զավակներին, որոնց համար հիվանդանոցից շատ գրեց, որ նրանց կողքին լինել: Ի՜նչ իմանար, որ նրանցից բաժանվելու է ընդմիշտ և անվերադարձ: Հեռացավ կյանքից՝ 33 տարին չբոլորած:

Անահիտը սովորել է Պուշկինի անվան դպրոցում, ավարտելուց հետո աշխատանքի անցել Չկալովի անվան կարի արտադրական միավորումում: Նրա մասին հաճախ է գրվել թերթերում: Արդեն երկու տարուց ավելի ժամանակ է անցել այդ անհավոր օրվանից, սակայն չի փարատվում ծնողների, եղբոր ու քույրերի անհուն վիշտը: Նա զոհվել է սեփական բնակարանում:

ՄԱՐՈ ՆԱՊՈԼԵՈՆԻ ՇԻՐԱԿՅԱՆ

Ծնվել է 1958 թվի նոյեմբերի 24-ին, Ախուրյանի շրջանի Ախուրյան գյուղում: 1956 թ. ընդունվել է շրջկենտրոնի № 1 միջնակարգ դպրոցը և ավարտել 1976 թ.: Նույն թվին ընդունվել է Լենինականի առևտրի տեխնիկում և ավարտելուց հետո ամուսնացել: Թողեց երկու անչափահաս երեխաներ:

Ընդամենը 30 գարուն ապրեց երիտասարդ մայրը, կինը, դուստրը: Ու այսօր էլ, ողբերգությունից ավելի քան երկու տարի անց, չի մեղմվում Մարոյի մոր կրսկիծը: Նա իր սրտի խոսքը նույնիսկ չափածոյի է վերածել.

Անվերջանալի երազ է
անես,
Մշուշ է, խավար, սպասում
եմ ես,
Ահա, ուր որ է կգա իմ
Մարոն,
Խավար աչքերիս լույս
կտա նորեն...

ՀԱՄԱՍՓՅՈՒՌ ՍԱՐԻԲԵԿԻ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

Ծնվել է 1913 թ. Ախուրյանի շրջանի Շիրակ գյուղում: Ամուսնացել և ընտանիքով տեղափոխվել է Լենինական: Բազմազավակ մայր էր Համասփյուռ Մակարյանը, ուներ 5 տղա և 2 աղջիկ: 1988 թ. չար աղետին զոհ դարձավ հերոսուհի մայրը՝ յոթ զավակների յոթնապատիկ սիրով լուսապսակված: Իր ողջ կյանքը նա նվիրել էր երեխաների երջանկությանը, իր բարի, կյանքի նկատմամբ ճշմարիտ խորհուրդներով օգնել նրանց ճիշտ ապրելու: Ու վայելում էր 11 թոռնիկների ուրախությունը:

«Դու հրաժեշտ չտվեցիր մեզ, իմ անուշ մայրիկ, որպեսզի մենք հավերժ սպասենք քեզ...»:

ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ, ԲԱՅՑ ՉԱՎԱՐՏՎԱԾ ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՆԱՆՅԱՆ ԱՐՄԻՆԵ ԺՈՐԱՅԻ— ծնվել է 1964 թվականի հոկտեմբերի 17-ին, Լենինականում: 1972 թ. ընդունվել և 1982-ին ավարտել է Մաշտոցի անվան միջնակարգ դպրոցը: Ուսանելու տարիներին աչքի է ընկել մտավոր ունակությունների կարողությամբ, բծախնդրությամբ, եղել է բարձր կարգապահության անձնավորություն: Նվիրված ու սիրված ընկերուհի էր դասընկերների ու հարգված աշակերտուհի՝ ուսուցիչների համար: Դպրոցն ավարտելուց հետո, հենց նույն տարում ընդունվում է պոլիտեխնիկական ինստիտուտի մեխանիկական ֆակուլտետը, որ և իրեն դրսևորում է և՛ որպես բարեխիղճ ուսանող, և՛ որպես հարգված համակուրսեցի:

Չարագուշակ աղետից ընդամենը մեկ ամիս առաջ ամուսնացել էր: Ուրախ էր, անչափ երջանիկ:

Հիշում է մայրը— աղետից մի քանի ամիս առաջ նստած խոսում էինք երկրաշարժից, թե այդպիսի դեպքերում ինչպես պետք է պահի մարդ իրեն, թե որտեղ պետք է կանգնի և այլն: Նույնիսկ Արմինեն տարա դեպի դուռը, բաց արեցի այն և ցույց տվեցի իբր ամենաապահով տեղը՝ միջանցքի հարթակը:

ՄԵԿ ԱՆԳԱՄ ԷԼ ԾԱՓԱՀԱՐԵՆՔ ԳՈՀԱՐԻՆ

ԱՆԱՆՅԱՆ ԳՈՀԱՐ ԺՈՐԱՅԻ— ծնվել է 1967 թ. ապրիլի 19-ին: 1974-ին ընդունվել և 82-ին ավարտել է Մաշտոցի անվան դպրոցը: Միաժամանակ № 2 երաժշտական դպրոցի սան էր: Դեռևս դպրոցական տարիներից մասնակցել է երաժշտական կյանքի օջախների լավագույն կատարողների համաքաղաքային մրցույթների: Այդ տարիներին կազմված, մեր քաղաքի երաժշտական դպրոցներից տարբեր մրցույթների մասնակից լավագույն կատարողների փոքրիկ գրքույկում իր արժանի տեղն ունի նաև փոքրիկ Գոհարը:

Ուսումը շարունակեց Կարա-Մուրզայի անվան երաժշտական ուսումնարանում, որն ավարտեց 1986-ին՝ թողնելով այն փայլուն գիտելիքներ ստացած: Ավարտական վկայականների հանձնման ժամանակ ուսումնարանի տնօրեն Լ. Մելիքյանը հանձնեց Գոհարին նրա վկայականը և երբ վերջինս պատրաստվում էր նստել, տնօրենն ասաց,— Գոհար, դարձիր, թող մեկ անգամ էլ քեզ ծափահարենք: Աշխատանքային նշանակման հետ չհամաձայնվեց—ուրեմն վե՞րջ, ես ավարտեցի ուսումս, բայց չէ՞ որ այնքան բան դեռ ունեմ սովորելու: Եվ որոշեց ուսումը շարունակել Երևանի մանկավարժական ինստիտուտի գեղարվեստա-երաժշտական բաժնում, որն էլ չհասցրեց ավարտել:

ԱՆԱՆՅԱՆ ԱՆԻ ԺՈՐԱՅԻ— ծնվել է 1971 թ. մայիսի 7-ին: 1978-ից հաճախել է № 20 դպրոցը: Միաժամանակ եղել է Լենինականի արվեստի դպրոցի խորեոգրաֆիկ-պարային բաժնի սան: 1988-ին ավարտել է դպրոցը: Փոքրամարմին այս աղջնակին ավելի սրտամոտ ու հարազատ էր պարային արվեստը, ուզում էր դպրոցն ավարտելուց հետո ընդունվել գեղարվեստա-թատերական ինստիտուտ:

ՀԻՇՈՒՄ Է ՄԱՅՐԸ— Մի փոքրիկ մանրուք եմ հիշում, որին ճիշտ է, նշանակություն չեմ տալիս, այնուամենայնիվ, չեմ կարող մոռանալ: Ընտանիքով պիտի արտագաղթեինք Կանադա, ուր մեր հարազատությունն է ապրում: 1988-ի դեկտեմբերի 5-ին աշխատանքից հեռանալու դիմում ներկայացրի համապատասխան բաժին (չեմ ուզում նշել): Ներկայացրի դիմումս գործավարին, որն ուզեց իմանալ աշխատանքից հեռանալուս պատճառը: Երբ իմացավ, շատ արհամարհական նետեց... Ես ձեզ բարի ճանապարհ չեմ մաղթում»:

Իրոք որ, խոսք կա, որ մարդ է սայանում:

ՌԻՄԱ ԽԱՉԻԿԻ ԴԱՎԹՅԱՆ

Ծնվել է 1951 թ. Լենինական քաղաքում: Հոգով ու սրտով կապված էր ժողովրդական երգարվեստի հետ: Երգում էր Ստ. Ծահումյանի անվան կուլտուրայի տան ինքնագործ խմբում: Երգում էր հոգով և մեծ ոգևորությամբ, հաճելի պահեր պարգևելով իր ունկնդիրներին: Ռիման մասնակցել է բազմաթիվ համերգների և փառատոների, արժանացել է մի շարք մրցանակների, պատվոգրերի: Ավաղ, չարագույժ աղետը ընդհատեց երիտասարդ երգչուհու կյանքի թելը...բազմաթիվ երազներ մնացին չիրականացված:

Աղետին զոհ գնացած նրա գեղարվեստական ղեկավար Քենտեմջյանը տարբեր առիթներով շատ անգամ է կրկնել. «Երգը Ռիմայի տարերքն է»...

ՀՐԱՆՈՒՇ ԵՂԻՇԻ ԴԱՎԹՅԱՆ

Ծնվել է 1915 թ. Լենինական քաղաքում: Աշխատում էր գուլպեղենի արտադրական միավորումում և մինչև կյանքի վերջին ակնթարթը, չբաժանվեց հարազատ ձեռնարկությունից:

Կյանքի դառնություններն ու դժվարությունները Հրանուշ տատիկին չէին խանգարում, որպեսզի նա աշխատանքի նկատմամբ դրսևորեր բարձր նվիրվածություն և հոգատար վերաբերմունք: Նա իր աշխատանքային փորձն ու հմտությունը հաճույքով էր փոխանցում երիտասարդներին: Երազում էր իր թոռնիկներին տեսնել երջանիկ և բախտավոր: Ավաղ, Հրանուշ տատիկին դաժան արհավիրքը հնարավորություն չտվեց տեսնելու այդ երջանկությունը:

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՏՈՒԺԱԾՆԵՐԻՆ ՕԳՆՈՒԹՅՈՒՆ ՑՈՒՅՑ ՏԱԼՈՒ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՏՈՒԿ ՀԱՇԻՎՆԵՐԻ ԲԱՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հայկական ԽՍՀ-ի մի շարք շրջաններում երկրաշարժից տուժածներին օգնություն ցույց տալու և երկրաշարժի հետևանքները վերացնելու համար բացված է հատուկ հաշիվ, որի համարն է 700412: Այս հաշվին կարելի է փոխանցել բնակչության, ձեռնարկությունների, հիմնարկների և կազմակերպությունների կամավոր դրամական մուծումները: Միջոցներն ընդունում են ԽՍՀՄ-ի բանկերի բոլոր հիմնարկները:

«ԱՎԱՆԳԱՐԴ»

ՆԿԱՐՈՒՄ՝ Ավստրիական ավանի բնակիչները: Լուսանկարը՝ Հ. Ներսիսյանի

Արթնացի՛ր, Գյումրիս...

(Սկիզբը՝ 2-րդ էջում)

Անչափագիր չարիք ու ոխ,
Ա՜խ, ոխ տեսա,
Դժո՜խք, դժո՜խք,
Դժոխք տեսա,
Անձնավորի դաժանության խորհուրդ էր սա,
Զարմանք էր սա:

***

Քանի՜ քանիսը վիհերում կորան—
Տոհմից Ծատվորյան,
Զիթողցյան տոհմից,
Տոհմից Քեշիշյան,
Պողոսյան տոհմից,
Տոհմից Թագվորյան,
Չախոյան տոհմից,
Տոհմից Կանեցյան,
Կնտեխցյան տոհմից,
Տոհմից Գյունուշյան,
Քալաշյան տոհմից,
Տոհմից Ղավազյան
Տիրոսյան տոհմից,
Տոհմից Մարդոյան,
Ջոլոյան տոհմից,
Տոհմից Սեխպոսյան,
Ջուռնաչյան տոհմից,
Տոհմից Բայբուրդյան
Քերոբյան տոհմից,
Տոհմից Հաջաթյան,
Մինասյան տոհմից,
Տոհմից Վարդևանյան,
Խաչոյան տոհմից,
Տոհմից Մխոյան,
Ավագյան տոհմից,
Սարգսյան տոհմից,
Տոհմից Խաչվանքյան,
Դավոյան տոհմից,
Տոհմից Ոհնուպօղլյան,
Զուհարյան տոհմից...

***

Օ՜հ, երկրացունց աղետ ահավոր,
Դիվային երեր,
Եղեռն բնատուր,
Որ ավերեցիր նաև հոգիներ,
Այնպես արեցիր, ով դու սևալույս,
Որ դժոխասույզ
Մեր մեռյալներին գտնելու համար մենք
մխիթարվենք,
Որ ինչքան էլ սև ցավին ընդհարվենք—
Փառք տանք, որ գտանք մեր հարազատին
Ախ, թեկուզ մեռած:
Ախ, Գյումրի՜ս, Գյումրի՜ս—
Շիրակի զարդը, վարդն Հայաստանիս,
Որ մոլորակի ուխտատունն էր սուրբ,
Տնքաց վերքերից ու ցավերից ցուրտ.
Ծիծաղի տուն էր, դարձավ վշտաբույն,
Զվարճախոս էր՝ դարձավ լռություն,
Թե համահոտ էր մի ազգախորհուրդ,
Դարձավ սգավոր, սակավ ժողովուրդ,
Թե հագուկապով գույների խաղ էր՝
Շռայլ պերճության զարդերով հրաշք,
Պարուրվեց գույնով, որ միայն սև էր,
Գույնը խնդության՝ արցունքով հեղեց.
Ա՜խ, սև դեկտեմբեր դու ուրացումի,
Որ ամանորի մուտքն էիր ընծում
Ավանդապատկեր իմ հին Գյումրիի,
Ա՜խ, ինչպես դարձար զարկված թռչուն:
Քանիսը ընկան
Ճիվ-ճիվ, ա՜խ դալար,
Քանի կյանքի ձայն
Խորքերում սևմութ,
Լույս աղերսեցին
Աստծուց անգութ—
Լռեցին, հանգան...

***

Մի սիրուն Ակվարդ՝
Տոհմից Զուհարյան
Խոսում էր հանդարտ
Ուսանողական ժողովում իրենց.
— Արցա՜խը մերն է,
Մեր հարազատը,
Նրան օգնելը՝
Պարտքն է մեր հոգու,
Առաջարկում եմ՝
Մեր թոշակները
Նվիրաբերենք հայոց Արցախին:

(Շարունակելի)

ՀԱՐՑՆՈՒՄ ԵՆ, ՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒՄ ԵՆՔ

ՈՐՏԵՂԻ՞Ց ՁԵՌՔ ԲԵՐԵԼ

Մեր համաքաղաքացիներ Կ. Զաքարյանը, Մ. Գրիգորյանը և Ս. Սաֆարյանը գրում են՝ «Մենք ուզում ենք ձեռք բերել և հետագայում կազմել «Հիշողության» բոլոր համարները: Որտեղի՞ց կարելի է ձեռք բերել դրանք»:

Տեղեկացնենք, որ «Հիշողության» բոլոր համարները վաճառվում են «Կումայրի» թերթի խմբագրության կոմիտեի կրպակում, որը գտնվում է Կիրովի փողոցի եզրամասում՝ կանգառի մոտ:

***

Ն. Զաքյանը և Պ. Մանուկյանը հարցնում են. «Քաղաքի գրեթե բոլոր գրախանութներում եղել ենք, սակայն արձակագիր Հովհաննես Մելքոնյանի «Քարոզարան» գիրքը չենք տեսել: Այն որտեղի՞ց կարելի է ձեռք բերել»:

«Քարոզարանը» վաճառվել է կոլեկտիվ հայտերով և այժմ մնացածը (սահմանափակ քանակով, շուրջ 200 օրինակ) վաճառվում է «Կումայրի» թերթի խմբագրության կոմիտեի կրպակում:

Նշ թերթի, և գրքի գները անփոփոխ են, բացառությամբ արեգիզենտական 5 տոկոսի:

ՋԵՄՄԱ ԱՐԱՐԱՏԻ ԳԱԲՐԻԵԼՅԱՆԸ ծնվել է 1955 թ. Լենինականում, սովորել և ավարտել № 18 դպրոցը: Մանկուց շատ էր սիրում երեխաներին և երազանքն էր դաստիարակչուհի դառնալ: 1973 թ. ընդունվեց մանկավարժական ուսումնարանը և տարբեր մանկապարտեզներում՝ որպես փոխարինող աշխատելուց հետո աշխատանքի անցավ թույլ տեսնող երեխաների գիշերօթիկ դպրոցում: Երեք երեխաների մայր էր: Վերջապես բնակարան ստացան եռանկյունի թաղամասում, որտեղ էլ իր ամուսնու՝ Վրեժի և փոքրիկ ՇՈՒՇԱՆԻԿԻ հետ կնքեցին իրենց մահկանացուն:

ՎՐԵԺ ԳՈՒՐԳԵՆԻ ԳՐԻԳՈՐՅԱՆԸ ծնվել է 1951 թ. Ղարիբջանյանում: Սկզբում աշխատում էր որպես ավտոտեսուչ, ապա միլիցիայի պահակային բաժնում: Շատ էր սիրում իր փոքրիկ Շուշանիկին, որի հետ էլ աղետի զոհ դարձավ: Սիրված հայր էր, ընտանիքին նվիրված ամուսին: Նրանց երկու ծնողազուրկ փոքրիկները անհամբեր կարոտով են հիշում իրենց սիրելի ծնողներին և քույրիկին:

ԼԻԱՆԱ ՍԵՐԳՈՅԻ ՆԱԼՉԱՋՅԱՆ

Այս խոհուն հայացքով աղջնակը ծնվել է 1978 թվին: Սովորում էր Ղարիբջանյանի անվան № 9 դպրոցում: Հաճախում էր նաև Տիգրանյանի անվան № 3 երաժշտական դպրոցը: Փորձում էր սովորել դաշնամուրային արվեստի գաղտնիքները: 1988-ի դեկտեմբերյան այն աղետալի մռայլ օրը նա ընկերների հետ № 9 դպրոցի փլատակների տակ կնքեց իր մահկանացուն, բոլորի հիշողության մեջ ընդմիշտ մնալով 4-րդ դասարանցի:

«ԿՈՒՄԱՅՐԻ» ԹԵՐԹԻ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ
ԿՈՒՄԱՅՐԻ ՔԱՂՀՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ, ՄԱՑԻՍՅԱՆ Փ. 17